

ההובי החדש / נתן אלתרמן

1

כמה דברים שנשמעו בשבוע זה מפיו של מזכ"ל מפלגת העבודה, אריה אליאב מעידים שלפנינו באמת תופעה לא-רגילה.

איני מתכוון לטיב ההשקפות המדיניות שבאו לידי ביטוי בדבריו. זה עניין לעצמו. כוונתי לדרך שבה הפגין המזכ"ל החדש את התחמקותו העמקנית, הפסבדו-מדענית-כמעט, ממשמעותה ומסקנותיה של הבעיה שהוא הסתבך בה.

דרך זו היא כה בלתי-רצינית, כה מגוחכת למעשה, עד כי הענין נעשה באמת רציני ביותר.

2

הכל יודעים שכיום, כשאנו מדברים על "תורה שבעל-פה" הננו מתכוונים לא לששה סדרי משנה ולדברי תנאים ואמוראים ובעלי תוספות, אלא הכוונה היא לנוסחא גיאוגראפית-בטחונית מסויימת, ברורה ביותר, שנתאשרה כחלק ממצע "המערך".

לכן קשה קצת לגרוס מה שהשיב מזכ"ל המפלגה לשאלות שנשאל בענין זה, בהופעה הפומבית שלו, השבוע.

הוא הצביע בבחירות, כך אמר, בעד המצע הכתוב. אולי יש כמה תורות שבעל-פה, אך אין הוא בקיא בהן. בכלל, אין הוא מצייר מפות. מפות יש אולי רק לאלה הדוגלות ב"אף שעל אדמה".

הצרה היא, שבתורת מזכיר כללי של המפלגה, צריך אריה אליאב דווקא להיות בקיא, ודווקא במידה מספקת, בעניין זה שהוא חלק מהותי ממצע מפלגתו. ביחוד מאחר שאותה תורה-שבעל-פה אינה, כאמור, בבחינת ים התלמוד. הזמן שהיה עליו להקדיש כדי לרכוש בקיאות בתורה זו, המסתכמת בכמה שורות בלבד, הוא מועט לאין-ערוך מן החדשים שהוא הקדיש, לדבריו, לאותן שיחות ופגישות שבסופן נתגלה לו מציאותן של "אומה ערבית פלשתינאית במצב של התהוות". אמנם זו תגלית הראויה אפילו לשנים של מחקר, אך אין משמע מכאן כי מי שזכה לכך רשאי שלא להקדיש אפילו שעה אחת, או מחצית השעה, כדי לרכוש בקיאות בענין שתפקידו פשוט מחייב אותו להיות בקיא בו, ענין הקשור במצע שמפלגתו עומדת עליו ואף הוא עצמו, כחבר המפלגה, הצביע בעדו.

כדי להבהיר שאין זו תמיהה ערטילאית, כדאי להביא כאן תגובה שהגיב לענין זה מזכיר-משנה של מפלגת-העבודה, גד יעקבי.

מדבריו מסתבר בפירוש כי טענת המזכיר הכללי, האומר שנוסחת הגבולות הבטחוניים, הנלווית למצע, אינה מחייבת אותו, היא טענה שאין לה שחר. מי שרוצה להציע שינוי במדיניות "המערך" – אומר גד יעקבי – יכול להביא הצעותיו למוסדות, אך כל עוד לא הוחלט על שינוי זה, מחייבות ההחלטות את נציגי המערך.

לענין זה, התכוון ודאי גם שר-הבטחון, משה דיין, שעה שאמר לפני מספר ימים כי התורה שבעל-פה מפרטת (לא מפרשת) מה שכתוב במצע המפלגה. הכוונה היתה להביא פירוט זה של גבולות המפה החדשה לציבור, לפני הבחירות לכנסת השביעית, ומי שאינו מסכים לפירוט זה "שלא יבחר בנו".

האמת ניתנה להיאמר שכך בדיוק הבין את הבר גם הציבור הישראלי, ואם מזכ"ל המפלגה אומר עכשיו כי הוא אינו בקיא בכל הענין הזה, הרי זה דיבור שאינו יאה לא רק למזכיר כללי, אלא אף חבר פשוט מן השורה היה נמנע מלומר זאת, שכן בכך הוא אומר, למעשה, שהוא הצביע בעד דבר שאינו יודע מהו.

"המצע – טוען אריה אליאב – מאפשר לי לחיות עם דעותי". ובכן, לגבי מקרה קונקרטי זה טעות בידו. אם ניטול דעותיו כפי שהובעו ב"טיים", למשל, יכול הוא, כמובן, לחיות אתן באין מפריע, אך לא על מצע "המערך" ולא בלשכת מזכיר המפלגה.

אותה הופעה שטחית ודוחה, אשר מזכ"ל המפלגה הדגים לפנינו בשבועון "טיים", זכתה גם היא הפעם להסבר נוסף מפיו.

והסבר נוסף זה אף הוא אולי אינו אחרון, שכן אילו דגל המזכ"ל, כפי שיש "דוגלים", בקיומו של עם ערבי פלשתינאי של הגדה המערבית, הנבדל מן העם הרבי הפלשתינאי של הגדה המזרחית, היו הדברים אולי פשוטים יותר. אך כיוון שהוא מצא בריה לאומית מתהווה, וראה רק מה שרואים לפעמים בסרטי-לימוד שבהם אנו עדים לצמיחת השער או להתחלקות התא, הרי ששום תוספת-הסבר אינה למותר וכל המרבה הריהו משובח.

לכן יפה עשה המזכ"ל שעה שפירש לעיתונאים שאותה תגלית לא באה לו כהארה פנימית ממרום, אלא שהיא "פרי נסיון שהוא רכש בסיוורים בגדה וברצועת עזה במשך חדשים לאחר מלחמת-ששת-הימים". הוא עבר בגדה וברצועה, הוא שוחח עם משכילים ועם פשוטי עם, עם מהנדסים, עם חקלאים, עם מוכתרים, עם פועלים, ולאחר כל אלה – כך הוא אומר – נתגבשה אצלו דעה זו בענין האומה הפלשתינאית בהתהוות, "זהו ריאליזם שיש להכיר בו".

אלא שריאליזם וקוץ בו.

הקוץ הוא קודם-כל בכך שסוירים בשטחים ושיחות עם רופאים ומהנדסים הם ענין שאינו שייך כלל לבעיה שלפנינו אם אין הם באים כתוספת בלבד לעובדות של קיום לאומי שצמח צמיחה היסטורית אתנית, תרבותית, מתוך הארץ האמורה. אך אפילו יש חשיבות בסוירים ובשיחות אלה, הרי לא ליובה אליאב לבדו סויר ב"שטחים" ולא רק הוא לבדו דיבר עם תושבי הגדה והרצועה. ידועים עוד כמה אנשים שעסקו בכך וידועות אפילו כמה עבודות-מחקר שנעשו בתחום זה, ויש גם בני-אדם "המסוירים" שם במשך כל התקופה שמאז מלחמת-ששת-הימים ועד היום. כל הסוירים והסקרים והמישאלים הללו העלו קשת כה רחבה של התרשמויות, של סיכומים, של מסקנות, עד כי הריאליזם של ליובה אליאב בולט ביניהם ממש כאואזיס.

תיאוריה זו שלו, בגיבושה הנדיר, עולה לאין-ערוך אף על השקפות ערביי השטחים עצמם, החלוקים עדיין בדעותיהן הן לגבי הישות הקודמת והן לגבי הישות העתידה וממילא גם לגבי זו ההולכת ומתהווה.

כן, אפילו הסתמכות זו שהמזכ"ל מסתמך על סוירים ושיחות שלו, בגדה וברצועת-עזה, אינה מפיגה את הטעם הסאלוני, העסקני והעמקני שבאותו הובי של יצירת עם ערבי חדש, שרבים מבינינו שטופים בו כיום. בעלי ההו פי הזה מתעלמים מן העובדה שגם אותם חלקי האומה הערבית, הקיימים כבר בתורת "עמים", אינם אלא מדינות ערביות של אומה אחת, אשר חלומה הוא דווקא אותו איחוד ערבי לאומי כולל שמציאותה של מדינת ישראל מפריעה, כביכול, להתגשמותו. אותו הו פי יהודי של יצירת עם ערבי פלשתינאי נטל לו דווקא את האוכלוסיה הפחות מוגדרת ופחות מזוהה מבחינה מדינית וגיאוגראפית, שבין כל אוכלוסיות העם הערבי, לעשות בה מאניפולאציות טרקליניות של בריאת יש מאין ולא לשווא אנו טורחים כל-כך במלאכה זו אשר אף שליטי ערב ליבם אינו שלם עמה ואין לה צידוק אלא במוחותינו המעוקמים ובתוכניות החורבן של עראפאת.

תכניות חורבן – לא רק משום שכוונת דוגליה הערבים של פיקציה זו, הנקראת עם ערבי פלשתינאי, היא להעביר ולמחות את מדינת ישראל מן העולם, אלא משום שאם אנו מאמצים עיקרון פיקטיבי זה אנו מעלים את הכורת על קיומנו בארץ זו.

כן, אולי יישמעו הדברים כפארא דוכס, אך יש צידוק למלחמותינו ויש לה שחר ויש בה ערובה לנצחון ולימי שלום, כל זמן שאנו יודעים וכל זמן שהעולם יודע כי אנו עומדים מול העולם הערבי, על שטחיו העצומים, ומול התנכלותו אל כברת-ארץ זו של ישראל. אך מרגע שאנו מודים בקיומה של פיקציה לאומית פלשתינאית, מאותו רגע נעשית הציונות כולה ענין של גזילת מולדת

מידו של עם קיים, ובמידה שאנו מסייעים כיום להשתרשותה של תודעה זו בעולם ובהכרתנו פנימה, אנו מערערים יסודה ההיסטורי, האנושי של הציונות ומושיבים אתה על כידונינו בלבד.

7

התנועה הציונית ורעיון התחיה לא היו יכולים אפילו להתחיל ולנבוט אילו היתה ארץ-ישראל באמת מקום צמיחתה וקיומה של אומה פלשתינאית המזוהה עם ארץ זו. אם אמנם אנו מודים בקיומו של עם ערבי פלשתינאי, הרי לא רק "השטחים המוחזקים" הם טריטוריות-ערביות אשר כל עמידתנו בהם היא רק הקזת דמים עד בוא הנסיגה הבלתי-נמנעת, אלא גם מדינת ישראל שלפני ששת הימים היא טריטוריה ערבית-לשעבר של עם פלשתינאי ערבי. אם אנו מודים בקיומו של עם ערבי פלשתינאי קשה להאמין אפילו כי מחאותינו נגד הטרור, ומאמצינו לעורר על כך את אומות העולם, יכולות לזכות לאוזן קשבת. אם יש כאן עם ערבי הנלחם על ארצו, הרי שמחאותינו אלו מאבדות את עיקר משמעותן. הטרור הוא כלי פסול, מבחינת החוק הבינלאומי והמוסר הבינלאומי, רק שעה שאנו אומרים כי הוא כלי מלחמה של מדינות ערב נגדנו. אך משעה שהוא כלי מלחמה של עם פלשתינאי, שאין לו צבא ואין לו טאנקים ומטוסים, והוא נלחם על קיומו הלאומי, לא תעזורנה לנו כל מלות-הגנאי שבהן אנו מכתירים את מעשי-הדמים הללו.

מפעל-התחיה היהודי זכה במשך עשרות בשנים לאהדת העולם רק מפני שהוא נבע מתוך מציאות אשר בה אין תושביה הערביים של ארץ-ישראל אלא חלק זעיר מן האומה הערבית, אשר כללותה של ארץ-ישראל לא היתה קיימת לגביה כמושג מדיני, לא בתודעתה הלאומית ולא בהכרתה הדתית. עכשיו אנו מסייעים במו ידינו למחות מציאות יסוד זו, אשר בלעדיה לא היינו יכולים אפילו להעלות על הדעת את יישובה של הארץ ואת שיבת-ציון. אפילו הצהרת בלפור לא היתה יכולה להינתן אילו היו מנסחיה צריכים להתנות שהבית הלאומי היהודי בפלשתינה יקום בתנאי שלא ייפגעו זכויות העם הערבי הפלשתינאי, ולא זכויות התושבים האחרים, כפי הנוסח שנתקבל בדרך הטבע.

במידה שאנו מדברים על התרוקנות האידיאולוגיה הציונית מתכנה אין אנו אומרים את הכל. האידיאולוגיה הציונית צריכה שיקום וגיבוש וקביעת עיקרים מחדש, לא רק משום התרוקנות, אלא גם מחמת שהיא הולכת ומתמלאה ערפילי טשטוש ומוקדי כרסום העשויים להפכה תל-עולם. דבריו של מזכ"ל מפלגת-העבודה, שעליהם עמדתי בראשית הדברים, אינם אלא אחד הסימפטומים לתהליך זה אשר עיקרו לא בכך שהוא מערער את מצע "המערך" אלא בכך שהוא מערער את היסוד אשר בלעדיו אין לא מצעים ולא תורות שבעל-פה ולא תורות שבכתב ואף קיומנו כולו עשוי להישאר בלעדיו בבחינת אותיות פורחות באוויר.